

የኦርቶዶክስ ደንቦች

ብፁዕ

GARLAND F. BYERS, JR., J.D., D.D.

የኦሮሞ ቅዱሳን ሰጳጳስ፡ በሐዋርያዊ ተልእኮ

የመንግሥቱ ጳጳስ ጽሑፎች ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ደንቦች ይከተላሉ። እነዚህ ደንቦች እዚህ የተገለጹት እያንዳንዱ አንባቢ ቅዱሳት መጻሕፍትና ሌሎች ባለ ሥልጣን ምንጮች እንዴት እንደሚጠቀሱ፣ የተወሰኑ ምንጮች ለምን እንደሚጠቀሱ፣ እና በእነዚህ ገጾች ላይ ያሉት ምልክቶችና ቅርጾች ምን እንደሚያመለክቱ እንዲያውቅ ነው።

ቅዱሳት መጻሕፍት

ቅዱሳት መጻሕፍት ፈጽሞ አይለወጡም። ቅዱሳት መጻሕፍት በተጠቀሰው ዕትም ላይ በታተሙበት ልክ ቃል በቃል ይጠቀሳሉ፤ በምንም ሁኔታና በምንም ምክንያት ፈጽሞ አይለወጡም። እንደም ቃል፣ ፊደል ወይም የሥርዓተ ነጥብ ምልክት አይጨመርም፣ አይወገድም ወይም አይለወጥም፤ በውስጣቸውም ምንም ዓይነት የአጽንኦት ወይም የሕትመት ምልክት አይደረግም። የታተመው ጽሑፍ የሰዋሰው፣ የፊደል ወይም የሕትመት ስሕተት ያለበት መሰሉ በሚታይበት ቦታ እንዳለ ይተዋል። ቅዱሳት መጻሕፍት ቅዱሳን ናቸው፤ እነርሱን ለማረም በሚል ሰበብ ምንም ነገር አይደረግባቸውም። ጳጳሱ በአንድ ክፍል ላይ አስተያየት መስጠት በሚፈልግበት ጊዜ ይህን የሚያደርገው ከጥቅሱ ውጭ በራሱ ቃላት ነው።

የሚጠቀሱት መጽሐፍ ቅዱሶች። በእንግሊዝኛ ቅዱሳት መጻሕፍት የሚጠቀሱት ከንጉሥ ጄምስ ትርጉም (የ1769 መደበኛ ጽሑፍ፣ ከአፖስቶላ 22) ነው። በሌላው በእያንዳንዱ ቋንቋ ቅዱሳት መጻሕፍት የሚጠቀሱት አንባቢው በሚያነብበት ቋንቋ ከታተመ፣ ተቀባይነት ካገኘ የመጽሐፍ ቅዱስ ዕትም ነው፤ ከእንግሊዝኛ እንደ ገና ፈጽሞ አይተረጎሙም። በተቻለ መጠን ሁሉ ዕውቅና ካለው የመጽሐፍ ቅዱስ ማሳበር ይፋዊ ዕትም ለመጥቀስ ሙሉ ጥረት ተደርጓል። በሁሉም ቦታ የሕዝብ

ንብረት የሆኑ ዕትሞች ጥቅም ላይ ውለዋል፤ ይህም በዋነኝነት የቅጂ መብት ጥያቄዎችን ለማስወገድና በቅጂ መብት የተጠበቀን ዕትም ለመጠቀም የሚያስፈልገውን ፈቃድ ከመጠበቅ ለመዳን ነው። ይሁን እንጂ፣ ጥበብና አስፈላጊነት ባሳዩባቸው አንዳንድ ሁኔታዎች፣ ለዚያ ቋንቋ ኃላፊነት ካለበት የመጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ፈቃድ ተጠይቋል። አሁንም በቅጂ መብት የተጠበቁ ዕትሞች ጥቅም ላይ የሚውሉት በአሳታሚዎቻቸው ፈቃድ ነው፤ ፈቃዱ በቀጥታ የተሰጠም ይሁን በአሳታሚው ቦታተመ የፈቃድ ውል፣ ወይም ሕጉ በሚፈቅድበት ቦታ እንደ ፍትሐዊ አጠቃቀም።

ዕትሙ ይጠቀሳል። እያንዳንዱ የቅዱሳት መጻሕፍት ጥቅስ የተወሰደበትን ዕትም ይጠቅሳል፤ ለምሳሌ በእንግሊዝኛ «(KJV)»፣ በጀርመንኛ «(Luther 1912)»፣ ወይም በአማርኛ «(የ1954 ዓ.ም. ትርጉም)»።

የቁጥሮች አቆጣጠር። አንዳንድ መጽሐፍ ቅዱሶች አንዳንድ ቁጥሮችን በተለየ መንገድ ይቆጥራሉ፤ በተለይም መዝሙረ ዳዊትን። እያንዳንዱ ቋንቋ የራሱን መጽሐፍ ቅዱስ አቆጣጠር ይከተላል፤ ስለዚህ አንድ ማጣቀሻ ለዚያው ክፍል ከተሰጠው የእንግሊዝኛ ማጣቀሻ በጥቂቱ ሊለይ ይችላል።

የክርስቶስ ቃላት። የክርስቶስ ቃላት ከትምህርተ ጥቅሳቸው ጋር፣ ጳጳሱ እንደሚወሰናቸው፣ በቀይ ቀለም ይታተማሉ። በጥቂት ክፍሎች የሚናገረው ክርስቶስ ነው ወይስ ወንጌላዊው የሚለው አከራካሪ ነው፤ ለምሳሌ በዮሐንስ ወንጌል 3:16፤ እንደነዚህ ያሉት ክፍሎች በጥቁር ቀለም ይተዋሉ።

ቀኖናቸው የሚለያይ መጻሕፍት። አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ተመሳሳይ መጻሕፍትን እንደ ቅዱሳት መጻሕፍት አይቀበሉም። በአንዳንድ አብያተ ክርስቲያናት ተቀባይነት ያለውና በሌሎች ዘንድ ተቀባይነት የሌለው መጽሐፍ፣ ለምሳሌ የአፖክሪፋ መጻሕፍት ወይም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ቀኖና መጻሕፍት፣ ሊጠቀስ ይችላል፤ መጠቀሱም ስለ ቀኖናዊ ደረጃው ምንም ዓይነት ውሳኔን አያመለክትም።

የሥልጣን ቅደም ተከተል

ምንጮች ከከፍተኛው እስከ ዝቅተኛው ባለው በሚከተለው የሥልጣን ቅደም ተከተል ይመዘናሉ። እያንዳንዱ ጸሐፊ ወይም ጽሑፍ ብቁ በሆነበት ከፍተኛው ምድብ ውስጥ ይቀመጣል፤ የእምነት መግለጫ ከተቀበለው ጉባኤ ጋር ይቀመጣል፤ ሆኖም የሐዋርያት የእምነት መግለጫ በዘጠነኛው ምድብ፣ የአትናቴዎስ የእምነት መግለጫ ደግሞ በአሥራ እንደኛው ምድብ ይቀመጣሉ።

1. የክርስቶስ ቃላት፣ በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ በየትኛውም ቦታ የተመዘገቡት።

2. ሐዋርያዊ ጽሑፎች፡- ማቴዎስ፤ ዮሐንስ፤ 1ኛ፤ 2ኛ እና 3ኛ ዮሐንስ፤ ራእይ፤ የጳውሎስ አሥራ ሦስቱ መልእክቶች፤ እና 1ኛ እና 2ኛ ጴጥሮስ።
3. ሌሎች የአዲስ ኪዳን ጽሑፎች፡- ማርቆስ፤ ሉቃስ፤ የሐዋርያት ሥራ፤ ዕብራውያን፤ ያዕቆብ እና ይሁዳ።
4. ብሉይ ኪዳን፤ በ1611ዱ የንጉሥ ጄምስ ትርጉም ውስጥ ከታተመው አፖክሪፋ ጋር።
5. ሐዋርያውያን አበው፤ ከሐዋርያት ቀጥሎ ያለው ትውልድ (እ.ኤ.አ. 95-150 ገደማ)።
6. ከኒቅያ በፊት የነበሩ አበው፤ ከኒቅያ ጉባኤ (እ.ኤ.አ. 325) በፊት።
7. የኒቅያና ከኒቅያ በኋላ የነበሩ አበው፤ ከበረሃ አበው ጋር።
8. ሰባቱ የዓለም አቀፍ ጉባኤያት፤ ምሥራቅም ምዕራብም የተቀበሏቸው፤ እያንዳንዳቸው ካጸደቋቸው የእምነት መግለጫዎችና ትርጓሜዎች ጋር።
9. የኋለኞቹ ጉባኤያት፤ ምሥራቅም ምዕራብም በአንድነት ያልተቀበሏቸው።
10. ቅዱሳን፡- በምሥራቅም ሆነ በምዕራብ በቤተ ክርስቲያን ቅዱስ ተብሎ ዕውቅና የተሰጠውና በከፍተኛ ምድብ ያልተቀመጠ የማንኛውም ሰው ጽሑፎች።
11. የእምነት ኑዛዜዎች፤ የትምህርት ሃይማኖት መጻሕፍት፤ እና የፓፓዎችና የፓትርያርኮች ሰነዶች።
12. የቅዳሴና የሥርዓተ አምልኮ ጽሑፎች፤ ለምሳሌ የጥንት ቅዳሴዎችና የጋራ ጸሎት መጽሐፍ (Book of Common Prayer)።
13. ቅዱሳን ተብለው ያልተሰየሙ ታሪካዊ ክርስቲያን ጸሐፊዎች።
14. የጥንት ቀኖናዊ ያልሆኑና ክርስቲያናዊ ያልሆኑ ምንጮች፤ ለምሳሌ በሐስተኛ ስም የተጻፉ መጻሕፍት (ፕሴውዴፒግራፋ)፤ የሙት ባሕር ጥቅልሎች፤ ዮሴፍስ፤ እና የግሪክና የሮማ ታሪክ ጸሐፊዎች።
15. ዘመናዊ ምሁራዊ ጥናት።
16. የማጣቀሻ ሥራዎች፤ ለምሳሌ መዝገበ ቃላትና የቃላት ማውጫዎች፤ እንደ ባለ ሥልጣን ምንጭ ሳይሆን እንደ መሣሪያ የሚያገለግሉ።

የምንጮች ምርጫ

ምንም ዓይነት ድጋፍ አይታሰብም። አንድን ዐዋጅ (ኢንሳይክሊካል)፤ ወይም የአንድን ቤተ እምነት ጸሐፊ ማንኛውንም ሥራ፤ ወይም ከሌላው ይልቅ የአንዲትን ቤተ ክርስቲያን ሥራ መጥቀስ ለዚያ ቤተ እምነት ወይም ቤተ ክርስቲያን ምንም ድጋፍንም ሆነ ምንም ዓይነት አድልዎን አያመለክትም። አንድ ክፍል የሚመረጠው ጳጳሱ ያንን ክፍል፤ ከዚያው ምንጭ፤ በጉዳዩ ላይ በተለይ አስተማሪ ሆኖ ስላገኘው ብቻ ነው፤ ለሌላ ምንም ምክንያት አይደለም። የትኛውንም ቤተ እምነት ለማስፋፋትም ሆነ ለማደናቀፍ ዓላማ የለውም።

እውነት በተገኘበት ቦታ ነው። ጳጳሱ እውነት ሰው በሚያገኘው ቦታ ሁሉ እንዳለ ያምናል። ስለዚህ ዓለማዊ ምንጮችን፣ እንዲሁም ቀኖናዊ ያልሆኑ ወይም በአብያተ ክርስቲያናት መካከል አሁንም አከራካሪ የሆኑ ሥራዎችን ሊጠቅስ ይችላል። ይህን የሚያደርገው እንደ ጸሐፊ የጠቀሰውን ክፍል በተለይ አስተማሪ ሆኖ ሰላገኘውና የሚናገረው እውነት መሆኑን ስላረጋገጠ ነው።

ጥቅስና ማጣቀሻ

ጥቅሶች ቃል በቃል ናቸው። በትምህርተ ጥቅስ ውስጥ ያሉ ቃላት ሁልጊዜ የተጠቀሰው ምንጭ ትክክለኛ ቃላት ናቸው። እንደ ምንጭ ጥቅስ እንደሆነ ተደርጎ በሌላ አገላለጽ ፈጽሞ አይቀርብም። የእንደ ምንጭ ትክክለኛ አገላለጽ ሊረጋገጥ በማይችልበት ቦታ አይጠቀስም።

የመዝላያ ነጥቦችና ማዕዘናዊ ቅንፎች። የመዝላያ ነጥቦች (...) እንደ ጥቅስ በመጀመሪያው ዓረፍተ ነገር መካከል እንደሚጀምር ወይም እንደሚያልቅ፣ ወይም ቃላት እንደተዘለሉ ያሳያሉ። በጥቅስ ውስጥ በማዕዘናዊ ቅንፍ ያሉ ቃላት በተጠቀሰው ዕትም ውስጥ እንደሚገኙት ይቀርባሉ። በቅዱሳት መጻሕፍት ጥቅስ ውስጥ ምንም ነገር ፈጽሞ አይገባም።

የመጨረሻ ማስታወሻዎች ሙሉውን ጽሑፍ ይሰጣሉ። በእንደ ጽሑፍ ውስጥ የተጠቀሰ እያንዳንዱ ባለ ሥልጣን ምንጭ በመጨረሻ ማስታወሻዎቹ ውስጥ በምንጩ ትክክለኛ ቃላት ሙሉ በሙሉ ይቀርባል፤ ይህም አንባቢው ማጣቀሻውን ብቻ ሳይሆን ባለ ሥልጣኑን ምንጭ ራሱን እንዲያነብ ነው።

ማጣቀሻዎች። ልዩነት በግልጽ ከተጠቀሰበት በቀር፣ ማጣቀሻዎችና አቀራረቡ *Chicago Manual of Style*ን (የቺካጎ የአጻጻፍ ስልት መመሪያ) ይከተላሉ፤ ይህም እዚህ ለሚታተሙት ዓይነት የሥነ መለኮትና የታሪክ ጽሑፎች በአጠቃላይ ተቀባይነት ያለው ዘዴ ነው። የመንግሥቱ ጻፊ ጽሑፎች ከእርሱ ሆነ ብለው፣ በሚከተሉት ምክንያቶች፣ በሚከተሉት ነጥቦች ይለያሉ፡-

1. እግዚአብሔርን የሚያመለክቱ ተውላጠ ሰሞች በትልቅ ፊደል ይጻፋሉ (በእንግሊዝኛ He፣ Him፣ His)፣ የእርሱ ከሆኑ ቃላት ጋር፣ ለምሳሌ «His right hand» (ቀኝ እጁ)። ቺካጎ በአጠቃላይ በትንሽ ፊደል ይጻፋቸዋል። እዚህ ግን ለአክብሮት ሲባል በትልቅ ፊደል ይጻፋሉ። ይህ ደንብ የሚመለከተው ትልቅ ፊደል ባላቸው ቋንቋዎች የተጻፉ ገጾችን ነው።
2. ከፊል ጥቅሶች የመዝላያ ነጥቦቻቸውን ይይዛሉ። ቺካጎ በአጠቃላይ በጥቅስ መጀመሪያ ወይም መጨረሻ ላይ የመዝላያ ነጥቦችን ያስቀራል። እዚህ ግን ይቆያሉ፤ ይህም አንባቢው እንደ ጥቅስ፣ ከሁሉም በላይ የቅዱሳት መጻሕፍት ጥቅስ፣ ሙሉውን ዓረፍተ ነገር በማይሰጥበት ጊዜ ሁልጊዜ እንዲያውቅ ነው።

3. የመጨረሻ ማስታወሻዎች የተጠቀሰውን የእያንዳንዱን ባለ ሥልጣን ምንጭ ሙሉ ጽሑፍ ይሰጣሉ፣ ማጣቀሻውን ብቻ አይደለም። ይህ የሚደረገው አንባቢው ባለ ሥልጣኑን ምንጭ ራሱን እንዲያነብ ነው።
4. የክርስቶስ ቃላት በቀይ ቀለም ይታተማሉ፣ ከትምህርተ ጥቅሳቸው ጋር፣ በቀይ ፊደል የሚታተሙ መጽሐፍ ቅዱሶችን የቆየ ልማድ በመከተል፣ የጌታ ቃላት ለይተው እንዲታዩ።
5. ኢየሱስን የሚያመለክተው «ጌታ» የሚለው ቃል በትናንሽ ትልልቅ ፊደላት ይጻፋል በጳጳሱ የራሱ ጽሑፍ ውስጥ፣ ነገር ግን በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ፈጽሞ አይደለም፤ ይህም ለአክብሮት ነው። ይህ ደንብ የሚመለከተው ትልቅ ፊደል ባላቸው ቋንቋዎች የተጻፉ ገጾችን ነው።

የቤተ ክርስቲያን አበው በሌሎች ቋንቋዎች። ከቤተ ክርስቲያን አበው አንዱ ከእንግሊዝኛ ዕትም በሚጠቀሰበት ቦታ፣ በሌላ ቋንቋ ገጽ ላይ ያለው ጥቅስ ከዚያው የእንግሊዝኛ ዕትም ይተረጎማል፤ ይህም ይገለጻል፤ ለምሳሌ «(ከANF 1 የእንግሊዝኛ ጽሑፍ የተተረጎመ)»።

ቋንቋና የአጻጻፍ ስልት

የአክብሮት ትልልቅ ፊደላት። እግዚአብሔርን የሚያመለክቱ ተውላጠ ሰዎች በትልቅ ፊደል ይጻፋሉ (በእንግሊዝኛ He፣ Him፣ His)፤ በዚያው ትርጉም የእርሱ የሆኑ ቃላትም እንዲሁ፤ ለምሳሌ ክርስቶስ በቀኙ ተቀምጧል በሚባልበት ጊዜ። ይህ ደንብ የሚመለከተው ትልቅ ፊደል ባላቸው ቋንቋዎች የተጻፉ ገጾችን ነው።

ጌታ በትናንሽ ትልልቅ ፊደላት። በጳጳሱ የራሱ ጽሑፍ ውስጥ «ጌታ» የሚለው ቃል ኢየሱስ ክርስቶስን በሚያመለክትበት ጊዜ በትልልቅ ፊደላት በሚጻፍ በእያንዳንዱ ቋንቋ በትናንሽ ትልልቅ ፊደላት ይጻፋል። ይህ በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ ፈጽሞ አይደረግም።

ሌሎች ትልልቅ ፊደላት። «መንግሥት» (የእግዚአብሔርና የሰማያት)፣ «የመንግሥቱ ጳፊ»፣ «ቅዱሳት መጻሕፍት»፣ «ቤተ ክርስቲያን» (መላውን የክርስቶስ አካል በማመልከት) እና «መንፈስ ቅዱስ» በትልቅ ፊደል ይጻፋሉ። ይህ ደንብ የሚመለከተው ትልቅ ፊደል ባላቸው ቋንቋዎች የተጻፉ ገጾችን ነው።

የፊደል አጻጻፍና ሥርዓተ ነጥብ። የእንግሊዝኛዎቹ ገጾች የአሜሪካን የፊደል አጻጻፍ ይከተላሉ። በድርብ ስረዝ (፤) በተለያዩ ተከታታይ ነገሮች ውስጥ የመጨረሻው ነገር «፤ እና» በሚለው ይገባል።

ማዕረጎች። ማዕረጎች የሚሰጡት የክብር መጠሪያ ሆነው እንጂ የደረጃ ይገባኛል ሆነው አይደለም፤ በትሕትናም ይያዛሉ።

ስሞች። ቅዱሳን፣ ፓፓዎች፣ ፓትርያርኮችና ሌሎች ጳጳሳት የሚጠሩት በራሳቸው ቤተ ክርስቲያን ልማዳዊ በሆነው ወይም በአንባቢው ቋንቋ በተለመደው መልክ ነው። የተመረጠው መልክ በአብያተ ክርስቲያናት መካከል ምንም ዓይነት ምርጫን አያመለክትም።

ትርጉሞች። ከእንግሊዝኛ ውጭ ባሉ ቋንቋዎች ያሉት ገጾች በሰው ሠራሽ አሰተውሎት እገዛ ይተረጎማሉ፤ ባለ ሥልጣኑ ጽሑፍ የእንግሊዝኛው ነው። [ሰለ ትርጉሞችና ሰለ ሥልጣን ማስታወሻ](#) የሚለውን ይመልከቱ።

ድረ ገጹ

ሥዕሎች። የሚታዩት የሕዝብ ንብረት የሆኑ ወይም ለእንደዚህ ዓይነት አጠቃቀም በነጻ ፈቃድ የተሰጣቸው ሥዕሎች ብቻ ናቸው፤ እያንዳንዳቸውም መግለጫና የምንጭ ዕውቅና አላቸው።

ቁጥሮች፣ ቀኖችና ክለሳዎች። ሕትመቶች ቁጥርና ቀን አላቸው። ቋሚ ገጾች ባሉበት ሊከለሱ ይችላሉ፤ የተከለሰ ገጽም አንባቢው የትኛውን ቅጂ እንደሚያነብ እንዲያውቅ የመጨረሻ ክለሳውን ቀን ሊያሳይ ይችላል።

እርማቶች። ስሕተት የሚያገኙ አንባቢዎች፣ በተለይም በቅዱሳት መጻሕፍት ጥቅስ ውስጥ ስሕተት ያገኙ፣ በመነሻ ገጹ ላይ ወደ ተሰጠው አድራሻ እንዲጽፉ ይጠየቃሉ። ስሕተቶች ይታረማሉ።

አሕጽሮተ ቃላት

KJV	የንጉሥ ጄምስ ትርጉም (King James Version፣ የ1769 መደበኛ ጽሑፍ)
ANF	<i>Ante-Nicene Fathers</i> (ከኒቅያ በፊት የነበሩ አበው)፣ አዘጋጆች አሌክሳንደር ሮበርትስ እና ጄምስ ዶናልድሰን፣ ከዚያም የጥራዙ ቁጥር
NPNF2	<i>Nicene and Post-Nicene Fathers</i> (የኒቅያና ከኒቅያ በኋላ የነበሩ አበው)፣ ሁለተኛ ተከታታይ፣ አዘጋጆች ፊሊፕ ሻፍ እና ሄንሪ ዌስ፣ ከዚያም የጥራዙ ቁጥር
Easton	በርተን ሰኮት ኢሰተን፣ <i>The Apostolic Tradition of Hippolytus</i> (የሂፖሊቶስ ሐዋርያዊ ትውፊት)፣ 1934
እ.ኤ.አ.	<i>Anno Domini</i> ፣ እንደ ኤውሮፓውያን አቆጣጠር፤ «በጌታችን ዓመት» ማለት ነው
ገደማ	<i>circa</i> ፣ በግምት

ለመጨረሻ ጊዜ የተከለሰው፡- ኦክቶበር 7ቀን 2026 እ.ኤ.አ.

Amharic Scripture quotations: copyright © 1962, 2003 United Bible Societies. Revised Amharic Bible in XML (2003). Printed version by United Bible Societies (C)1962. E-Text in transliterated ASCII format by Lapsley/Brooks Foundation 1994. Unicode UTF-8 transformation and XML-tagging by Dirk Röckmann 2003 (www.nt-text.net). With kind permission of the Bible Society of Ethiopia. Every non-commercial work using this data in any form must fully include this copyright statement! Every commercial use of parts or the complete data in any form needs written permission of the Bible Society of Ethiopia!